

11/26/09 - Gi dine nærmeste trygghet i julegave!

Forsiden av Dagbladet 26. november 2009. **Så du forsiden av dagens Dagbladet? Ikke? Du skal ha ganske dårlig syn for ikke å se krigstypene. Skulle nesten tro at tredje verdenskrig hadde brutt ut.**

Men så ille er det ikke. Det dreier seg «bare» om en 15-åring som i følge Dagbladet har brutt seg inn i 51.000 PC-er. Nyheten er aktuell i forbindelse med Stieg Larssons filmer, hvor den siste, «Luftslottet som sprengtes», har premiere i morgen. Forøvrig omtalt i samme avis på side 50:)

Men tilbake til saken:

Gi dine nærmeste en julegave som gir dem trygghet når de ferdes i Cyberspace.

Det avisartikkelen ikke sier noe om, er **hvem** som blir utsatt for slike uønskede inntrengere. Jeg skal ikke gå nærmere inn på hva en slik uønsket inntrenger gjør med PC-en din, men hadde det skjedd at en person trengte inn i hjemmet ditt, så synes du det kanskje er litt ekkelt, uansett hva slags hensikter vedkommende har. Han har nemlig ikke noe der å gjøre! En person som trenger inn i din PC har heller ikke noe der å gjøre. Hva er det han snoker etter?

Saken er den at det er alle de som sitter med gamle PC-er som ofte blir rammet av slike datainnbrudd. Det er ikke det at PC-en i seg selv, selve boksen (elektronikken), er gammel. *Problemet er knyttet til programvaren.* Det er den som er for gammel. Det har skjedd veldig mye på sikkerhetsfronten bare de siste to årene, særlig på den viktigste programvaren du har på PC-en din; selve operativsystemet. Det er denne programvaren som gjør at PC-en fungerer som den skal. Den er en absolutt nødvendighet for at du skal få glede av din datamaskin. Blir den infisert av uønsket, ofte skadelig programvare, så kan det være en vrien sak å få orden på det hele igjen. Det beste er å følge føre-var-prinsippet: Beskytte seg på forhånd.

Har du vært flink til å oppdatere operativsystemet ditt løpende? Hva med antivirusprogrammet? Er det oppdatert? Har du et gammelt operativsystem, som for eksempel det snart ni år gamle Microsoft Windows XP? (ja, du leste riktig; ni år!).

I rettferdighetens navn; Microsoft har flikket på dette gamle operativsystemet diverse ganger opp igjennom årene, men regnes fortsatt for å være en av hovedårsakene til at det er så lett å trenge inn i personlige datamaskiner. Det verste av alt, er at det fortsatt selges helt nye PC-er med Microsoft Windows XP på. Senest i går kjøpte jeg en liten miniPC (*netbook*) med Windows XP på (Ja, jeg lot meg kjøpe .Tidligere i høst kunne vi lese en artikkel i IT-avisen digi.no hvor en av verdens fremste sikkerhetsspaltister, Brian Krebs i Washington Post, advarte mot å bruke Windows når du er inne i nettbanken din. Bruk et annet operativsystem, sier han. Han mener den enkleste løsningen er å benytte en såkalt **Linux LiveCD**. Dette er varianter av Linux-baserte operativsystem som kjøres direkte fra CD-platen uten noen form for installasjon på harddisken.

Hang du med? La meg forklare: De fleste datamaskiner, som er en 4-5-6 år eller nyere, kan starte opp («boote») fra andre medier enn PC-ens egen, innebygde harddisk. Det er på denne harddisken at all din programvare (og dine data) ligger lagret. Går harddisken i stykker, vil ikke maskinen starte, og du har mistet alle dine

data. Men du tar selvfølgelig

kup) med ujevne

mellomrom? Kanskje du bruker en minnepinne til det? Slike små minnepinner du får kjøpt for litt over hundrelappen (se bildet til høyre). Den kan du også bruke for å starte opp PC-en din med et annet, nyere og sikrere operativsystem.

Hovedprinsippet er som følger:

1. Slå av maskin din helt.
2. Skru den på igjen. Følg nøye med på det første som kommer opp på skjermen. Står det noe om at du kan trykke en funksjonstast (ofte F9 eller F12) for å «*change boot order*», så betyr det at din PC kan starte opp fra en minnepinne.
3. Så laster du ned nødvendig programvare. Det er denne programvaren du skal kopiere videre over til minnepinnen, slik at du kan starte opp PC-en din fra denne. Jeg har god erfaring med noe som heter Ubuntu. Ubuntu operativsystemet laster ned fra Ubuntus hjemmeside. Har du en miniPC (*netbook*), kan du velge om du vil laste ned Ubuntus spesielle versjon for disse små PC-ene. Den heter Ubuntu Netbook Remix (anbefales hvis du har en miniPC (med skjermstørrelse på 10" eller mindre). Fila du skal laste ned er på ca 700 MB (altså forholdsvis stor, så det kan ta litt tid)
4. Når det er gjort, skal du kopiere den nedlastede filen over til minnepinnen. Men det er ikke en helt vanlig kopiering. På minnepinnen må det lages et område som gjør at maskinen starter. I Ubuntu, som jeg bruker på alle mine PC-er, følger det med et program som gjør dette. Har du Windows på maskinen din, må du skaffe deg et slikt program. Jeg har ikke hatt tid til å lete etter et slikt program for Windows (vet du om et, så tips meg!), så jeg gir deg herved et enkelt alternativ:

Du sender meg en e-post (bov [at] venn.no), med navn og adresse, og jeg sender deg tilbake mitt kontonummer. Du setter

inn kr 100 på min konto, og jeg sender deg en 2 GB Transcend minnepinne med Ubuntu installasjonsfil i posten. Det tar ikke lange tiden å lage en slik minnepinne, jeg har gjort det mange ganger, for familie og venner.

5. Vil du gjøre det selv, så kan du se ta enb titt på en av de to video-snuttene jeg har laget, hvor jeg viser hvordan man gjør dette. Det er slett ikke vanskelig, men man må altså ha et lite program som overfører Ubuntu på den rette måten til minnepinnen.

6. Du kan lese mer om **bootbare minnepinner** på [Wikipedia](#) (Mer utfyllende på den [engelskspråklige Wikipedia](#)).

7. Når du nå har en bootbar minnepinne med Ubuntu på, så setter du denne inn i en ledig USB-port på PC-en din. Så skrur du på PC-en, når teksten om «change boot order» dukker opp på skjermen din, så velger du den angitte funksjonstasten (ofte F9 eller F12). Da får du opp en meny. Velg med piltastene der det står «USB HDD» el.l, ofte etterfulgt av produsentens av minnepinnens navn. Trykk enter. Nå startet (booter) PC-en din opp med Ubuntu. Den rører ikke noe på harddisken din. Den er på en måte fullstendig frakoblet.

8. Det tar litt lenger tid å starte opp en PC fra en minnepinne, men etter et par-tre minutter bør det hele være oppe. Start nettleseren (den heter [Firefox](#), en meget sikker og rask nettleser).

Husk og ha en nettkabel i PC-en når du gjør dette. Har du trådløst nettverkssystem, så er det ikke alltid at du oppnår nettforbindelse. Da må du i tilfelle **installere** Ubuntu. Og det vil jeg jo anbefale. Når du først har startet opp PC-en din med Ubuntu, er det enkelt å installere også. På skrivebordet ditt (på skjermen), er det et ikon som det står «installer Ubuntu» på (evt. «install Ubuntu»). Klikker du på denne, så starter installasjonsprosessen. Sørg for å ha tatt sikkerhetskopi av dine data før du begynner med dette.

Jeg har laget noen videosnutter som viser selve installasjonsprosessen, de er ikke helt klare enda, men legges ut [her](#) så fort de er klare. Der forklarer jeg også mer om selve installasjonsprosessen. Les dette nøye for du bestemmer deg for om du vil installere Ubuntu.

Husk at du kan ha såkalt *dual-boot (eng.)* på maskinen din. Det betyr at når du skrur på maskinen din, så kommer det oppe en meny, hvor du kan velge om du vil starte opp med originaloperativsystemet (som kanskje er Windows?) eller Ubuntu.

Ubuntu kommer i ny versjon to ganger i året. Gjeldende versjon kom i slutten av oktober 2009. Ny versjon kommer i slutten av april 2010. Ubuntu er basert på linux og mye annen fri programvare. Fri programvare er en måte å utvikle programvare på, noe som vanligvis gir god, funksjonsrik, stabil og sikker programvare. Dette er det ikke alle som er klar over, og Regjeringen opprettet i 2007 **Nasjonalt kompetansesenter for fri programvare**. Senteret skal bidra med å spre informasjon om at fri programvare i mange tilfeller er et reelt alternativ til de kommersielle aktørene, og i mange tilfeller bedre enn de kommersielle produktene. Med Ubuntu følger det med en masse programmer, for å skrive, tegne, lage regneark og presentasjoner, se film, lytte til musikk, masse spill og mye annet. I tillegg kan du i Ubuntu's programvaresenter søke etter programmer og installere disse på en trygg og enkel måte. Bak Ubuntu står selskapet Canonical, stiftet og ledet av Mark Shuttleworth. I tillegg til selskapets egne ansatte, bidrar hundrevis av frivillige over hele verden (*Ubuntu community*). **Les hva forbrukernettstedet DinSide.no skrev om den nye Ubuntu (versjon 9.10):**

- [29.10.09: «Ubuntu 9.10 er klar. Verdens mest populære Linux kommer i ny versjon i dag»](#)
- [1.11.09: Vellykket oppgradering: «Ubuntu Linux 9.10. vellykket oppgradering»](#)

Så årets julegave til dine venner og familie er altså en minnepinne med Ubuntu på!

Velkommen inn i en ny og tryggere dataverden.